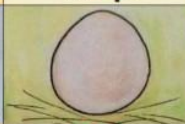
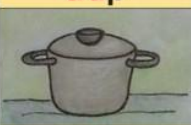
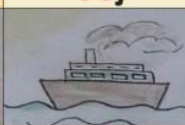
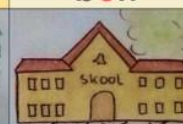

De Taal van Helmond

Stukskes over ons stadsdialect door Jos Leenen

					
skats	zôk	sûk	wèp	bört	fyts
					
aap	skôôp	skûûn	èèj	bööl	ryyk
					
pàn	zòn	küs	skip	mug	bón
					
màànt	hòònt	uul	skeet	drøøf	skool
					
vos	zaag	ġàt	skèñk	riñ	vèèreke

Hèlemòns Lèèrplèñkske mi de 26 **klinkers** in ut rôwt, 16 **meedeklinkers** in ut zwart èn **g, ġ, ñ** in ut gruen. Mi afbeldiñe vån Èrit de Roeper.

*Umdè ut Hèlemòns dè verdyynt is òns dyelèkt àlvàst klañkzôôjver vàstġeleet
vur straks às de lèèsten Hèlemònse mèn is ôôjtġeprôt.*

Omdat het Helmonds dat verdient is ons dialect alvast klankzuiver vastgelegd
voor straks als de laatste Helmonder is uitgepraat.

Leesplankjes ter lering of vermaak

Als u als 6-jarige leerde lezen in de eerste helft van de vorige eeuw, dan deed u dat in de eerste klas van de Lagere School. U werd ingewijd in de leeskunst met aa p, n oo t, m ie s. De wereld had toen minder kleur en de letters meer afstand. Of begon u ergens na 1960, ook nog steeds in de eerste klas, met boom, roos vis? De klinkers waren rood en iedereen had kleuren-tv. Bezocht u na 1985 de Basisschool, dan hebt u leren lezen in groep 3. Dan bent u in het ik-tijdperk geboren en zal ik kim sim u vertrouwd voorkomen. Behalve dat ik zo mooi aansluit bij de tijdgeest is ook de aanmatigende kleur rood, die als corrigerend overkwam, keurig aangepast aan een oordeelvrij blauw. De meester of juf gebruikte toen ook al geen rode pen meer. Dè mène ny! Wat alle leesmethodes gemeen hadden op leesplank, wandkaart, letterdoos en leesboekje was dat ze alle gangbare klinkers en medeklinkers weergaven. Niet meer dan logisch, hoe leer je anders lezen? Dat kun je echter van bijna geen enkele leesplank of leeskaart in het dialect beweren. Daarop zijn de plaatjes met bijbehorende woorden weliswaar zorgvuldig gekozen en hartstikke leuk, maar qua aanbieder van de letters verre van compleet. Daarmee schieten ze meteen hun doel voorbij voor niet-dialectsprekers. Of zijn ze daar helemaal niet voor bedoeld? Bèende ġèk, 't is vur wy ut àl wit.

Tweelettercombinatie als éénheid?

Elke leesmethode biedt alle medeklinkers en klinkers van één letter aan, maar ook de dubbele letterklanken aa, ee, oo, uu en de tweeletterklanken oe, ie en eu. Daarnaast komen de zogenoemde tweeklanken au, ou, ei, ij, en ui aan bod. Alle leesmethodes presenteren die tweelettercombinaties als één eenheid. Ze zaten zelfs letterlijk aan elkaar vast op één kartonnetje wat aan één spijkertje op het grote letterbord gehangen kon worden door leerlingen die werden voorgetrokken. De bofkonten. Ondanks mijn vinger die door het plafond priemde bleef ik op mijn plaats. Meester, ik weet het ook! De uitverkorenen mochten ook nog eens het trappetje bestijgen om het hogerop te zoeken. Alsof ze een podium bestegen waar ik niet op mocht. In de letterdoos, een martelwerktuig, want hoe voorzichtig je ook was, eens

was het jouw lot alle letters over de vloer uit te strooien om daarna met visioenen van de eeuwigheid bezig te zijn om alles op zijn plaats te krijgen terwijl de klas al lang buiten was. De dubbele letters kregen een iets breder vakje (de ch, sch, ng en de nk trouwens ook). Het moest ons doen geloven dat het om één klinker ging. Dat klopt probleemloos voor de aa, ee, oo en uu. Iets lastiger werd het voor de oe, ie en eu, waarvan we dan maar aannamen dat twee verschillende letters één klinker maakten. Bijkomende moeilijkheid was dat we die letters al kenden uit bok, jet, wim en zus als kleine zelfstandigen. Daar hadden ze nog een zinvolle eigen inbreng. Geklonken aan een andere letter hadden ze plotseling niks meer te zeggen. Aldus getransformeerd gingen ze verdrietig, sneu en roemloos ten onder. We kunnen ons niet meer inleven in de moeite die het toen gekost heeft om op het juiste spoor te blijven. We waren braaf en namen alles aan wat ons werd voorgekauwd. We wilden immers toegang krijgen tot die magische wereld van het lezen. Verwarrend was het alleszins. Leren lezen is het op de koop toenemen van de onlogica van de volwassene. Òns kòònde nôg vàn àles wèjsmaake.

Jos Leenen

www.detaalvanhelmond.nl